

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

มะม่วงเป็นไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย สามารถปลูกได้ทั่วทุกภาคของประเทศไทย จากสถิติการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นปี 2539 พื้นที่ปลูกมะม่วงทั้งประเทศ 2,064,408 ไร่ มีผลผลิตมะม่วงรวมทุกพันธุ์ทั้งประเทศ 1,181,280 ตัน พื้นที่ปลูกมากที่สุดคือเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 771,680 ไร่ ผลผลิตรวมจำนวน 410,959.46 ตัน รองลงมาคือ เขตภาคเหนือ จำนวน 546,405 ไร่ ผลผลิตรวมจำนวน 260,665.93 ตัน การส่งออกมะม่วงมีปริมาณการส่งออกเพิ่มมากขึ้นทุกปี จากสถิติการส่งออกปี 2538 ประเทศไทยส่งออกมะม่วงสดได้จำนวน 3,658 ตัน มะม่วงแปรรูป จำนวน 5,914 ตัน สถิติการส่งออกปี 2540 ส่งออกมะม่วงสดได้จำนวน 8,522 ตัน มะม่วงแปรรูปได้จำนวน 5,993 ตัน สถิติการส่งออกในปี 2541 ส่งออกมะม่วงสดได้จำนวน 10,209 ตัน และส่งออกมะม่วงแปรรูปได้จำนวน 206,064 ตัน ตลาดมะม่วงสดและมะม่วงแปรรูปที่สำคัญได้แก่ประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และฮ่องกง มีปริมาณจำนวน 7,303 2,333 และ 229 ตัน มูลค่าการส่งออก 162.735, 13.185 และ 3.74 ล้านบาทตามลำดับ ตลาดมะม่วงแปรรูป (มะม่วงกระป๋อง) ที่สำคัญได้แก่ประเทศเยอรมัน ออสเตรเลีย และสหราชอาณาจักร มีปริมาณการส่งออกจำนวน 859, 815 และ 783 ตัน มูลค่าการส่งออกเป็น 26.924, 32.499 และ 32.361 ล้านบาทตามลำดับ (ฝ่ายข้อมูลส่งเสริมการเกษตร กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2543 : 129)

การทำสวนมะม่วงเพื่อการค้าต้องมีขนาดพื้นที่ปลูกตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไปและมีจำนวนต้นปลูกไม่น้อยกว่า 300 ต้น เป็นพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมการผลิต ทำการปลูกแบบพืชชนิดเดียวหรือหลายชนิดรวมกันเพื่อการค้าโดยใช้ปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับชนิดของพืชสามารถเพิ่มผลผลิตให้ได้คุณภาพ และเกษตรกรควรรวมกลุ่มเป็นเกษตรกรผู้ผลิตมะม่วงเพื่อการค้าเพื่อพัฒนาผลผลิตให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ โดยใช้วิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การคัดเกรด การเก็บรักษาและการบรรจุหีบห่อ ให้ได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ (อุคม, 2543 : 23)

การทำสวนมะม่วงเพื่อการค้าแบ่งตามขนาดของพื้นที่ปลูกได้ 3 ขนาดคือ สวนขนาดเล็ก หมายถึง สวนที่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงเพื่อการค้าขนาด 5 – 20 ไร่ เจ้าของสวนสามารถลงมือจัดการทุกอย่างได้ด้วยตัวเอง หรือใช้แรงงานภายในครอบครัว สวนขนาดกลาง หมายถึง สวนที่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงขนาด 20 - 500 ไร่ จำเป็นต้องจ้างแรงงานภายนอกเข้ามาเสริมบ้างเป็นช่วง ๆ เช่น

การพันสารเคมีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูมะม่วง การตัดแต่งกิ่ง การให้น้ำให้ปุ๋ย และการเก็บเกี่ยว และสวนขนาดใหญ่ หมายถึง สวนที่มีพื้นที่ปลูกมะม่วงเพื่อการค้าขนาด 500 ไร่ขึ้นไป จำเป็นต้องมีผู้จัดการสวนเพื่อควบคุมงานที่มีความรู้ ทั้งด้านการจัดการและด้านวิชาการ เพื่อเตรียมแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการตลาด (เปรมปรี, 2543 : 25)

ปัจจุบันจังหวัดลำพูนมีพื้นที่ปลูกมะม่วงเพื่อการค้า เป็นอันดับสองรองลงมาจากการปลูกลำไย จากสถิติการปลูกไม้ผลไม้ยืนต้นประจำปี 2539 มีพื้นที่ปลูกมะม่วงในจังหวัดลำพูน จำนวน 30,839 ไร่ มีผลผลิตมะม่วงรวม จำนวน 2,389.49 ตัน จากปริมาณการส่งออกมะม่วงสด ประจำปี 2540 จากแปลงส่งเสริมพัฒนาการผลิตและควบคุมศัตรูมะม่วงเพื่อการส่งออกที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ มีปริมาณการส่งออกมะม่วงทั้งหมด 1,793 ตัน มูลค่ารวม 17,033,500 บาท ส่งไปประเทศปลายทางที่สำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ ฮองกง และญี่ปุ่น ผลผลิตมะม่วงอีกส่วนหนึ่งเกษตรกรจำหน่ายผลผลิตให้กับพ่อค้าส่ง พ่อค้าปลีก เพื่อจำหน่ายภายในตลาดท้องถิ่นและตลาดกลางภายในประเทศ (ฝ่ายข้อมูลส่งเสริมการเกษตร กองแผนงาน กรมส่งเสริมการเกษตร, 2543 : 169)

พันธุ์มะม่วงที่ปลูกเพื่อการค้าในพื้นที่จังหวัดลำพูน เป็นสายพันธุ์ที่เกิดจากการกลายพันธุ์ (Mutation) ขึ้นใหม่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ได้แก่ พันธุ์เขียวมรกตและพันธุ์โชคอนันต์ แต่ละสายพันธุ์มีลักษณะดีเด่นแตกต่างกันไป จนมีผู้นิยมนำไปปลูกเพื่อการค้าในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ การปลูกมะม่วงเพื่อการค้าของเกษตรกรในจังหวัดลำพูน มีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงเพื่อการค้า ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงเขียวมรกตอำเภอบ้านโฮ้ง กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงเขียวมรกตอำเภอป่าซาง และกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงโชคอนันต์อำเภอบ้านธิ เพื่อจำหน่ายผลผลิตไปยังตลาดต่าง ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ (พัฒนา, 2545 : 21)

ดังนั้น การศึกษาปัญหาและศักยภาพการผลิตมะม่วงพันธุ์เขียวมรกตและพันธุ์โชคอนันต์เพื่อการค้าของฟาร์มขนาดเล็ก ในจังหวัดลำพูน จึงเป็นทางเลือกหนึ่งให้แก่เกษตรกรและเป็นข้อมูลให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการส่งเสริมการผลิตมะม่วงเขียวมรกตและมะม่วงโชคอนันต์เพื่อการค้า ในพื้นที่จังหวัดลำพูนและเกษตรกรที่สนใจ โดยทำการผลิตแบบผสมผสาน หรือผลิตแบบเชิงเดี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตตรงตามความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษา ศักยภาพการผลิตมะม่วงพันธุ์เขียวมรกตและพันธุ์โชคอนันต์ เพื่อการค้าของฟาร์มขนาดเล็ก ในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต และการตลาดมะม่วงเพื่อการค้าของฟาร์มขนาดเล็ก ในจังหวัดลำพูน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การศึกษายูทูปและศักยภาพการผลิตมะม่วงพันธุ์เขียวมรกตและพันธุ์โชคอนันต์เพื่อการค้าของฟาร์มขนาดเล็ก ในจังหวัดลำพูนครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงปัญหาและศักยภาพการผลิตมะม่วงพันธุ์เขียวมรกตและพันธุ์โชคอนันต์เพื่อการค้า เพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหา และพัฒนาผู้ประกอบการระดับประเทศ ให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ในการส่งเสริมให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงเพื่อการค้าในพื้นที่จังหวัดลำพูนและเกษตรกรผู้สนใจต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้คือ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงพันธุ์เขียวมรกตและพันธุ์โชคอนันต์เพื่อการค้า ของฟาร์มขนาดเล็กใน อำเภอบ้านโฮ้ง อำเภอป่าซาง และอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ในรอบปีการผลิต 2544/2545 เท่านั้น

นิยามศัพท์

○ การผลิตมะม่วงเพื่อการค้า หมายถึง การที่เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตมะม่วงเป็นหลักในการประกอบอาชีพอย่างจริงจัง และมีแนวโน้มที่จะจำหน่ายผลผลิตออกไปยังตลาดต่างประเทศ

ศักยภาพการผลิต หมายถึง ความสามารถในการผลิตมะม่วงเพื่อการค้าของเกษตรกรซึ่งเกี่ยวข้องกับรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตมะม่วง ขนาดพื้นที่ปลูกมะม่วง ปริมาณการผลิตมะม่วง ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกมะม่วงต่อครัวเรือนของเกษตรกร รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีในการผลิตมะม่วงเพื่อการค้า

สภาพการผลิต หมายถึง จำนวนพื้นที่ปลูกของเกษตรกร ปริมาณการผลิต จำนวนผลผลิตมะม่วงเพื่อการค้า

พันธุ์มะม่วง หมายถึง มะม่วงพันธุ์เขียวมรกต และมะม่วงพันธุ์โชคอนันต์

ฟาร์มขนาดเล็ก หมายถึง พื้นที่ปลูกมะม่วงเพื่อการค้าของเกษตรกรขนาดพื้นที่ 5-20 ไร่ ในพื้นที่อำเภอบ้านโฮ้ง อำเภอป่าซาง และอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ขนาดพื้นที่ปลูกมะม่วง หมายถึง เนื้อที่ของเกษตรกรที่ทำการปลูกมะม่วงเพื่อการค้า ทั้งที่เป็นเจ้าของหรือเช่าทำ คิดเป็นไร่

เทคโนโลยีการผลิต หมายถึง วิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการผลิตมะม่วงเพื่อการค้า ซึ่งหน่วยงานวิชาการได้พิจารณาแล้วว่า มีความเหมาะสมให้เป็นข้อมูลข่าวสาร หรือทางเลือกของเกษตรกร

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงเพื่อการค้า ของฟาร์มขนาดเล็กในจังหวัดลำพูน ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงเขียวมรกตอำเภอบ้านโฮ่ง กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงเขียวมรกตอำเภอป่าซาง และกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงโชคอนันต์อำเภอบ้านธิ

กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงเพื่อการค้า หมายถึง การรวมตัวของเกษตรกร โดยมีการรวมกลุ่มทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลาง และเป็นศูนย์กลางในการติดต่อข่าวสารต่าง ๆ ตลอดจนมีการนัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันของเกษตรกร